

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL VE KAMUSAL GÜVENİN İNŞASI

BUILDING SOCIAL AND GOVERNMENTAL TRUST IN TURKEY

Dr. Ali CAN

Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri

Özet

Devlete güvenin inşası, yüksek standartlarda bir toplumsal düzen ve dayanışmanın tesisi için hayati önem taşımaktadır. Güvenin tesis edilemediği toplumlarda vatandaşlar, politik sisteme karşı küçümseyici tavırlar seğileyerek, mevcut sistemle karşılıklı tartışma ve çatışma sarmalının içerisine girerler. Bu durum, vatandaşların önce siyasi sisteme karşı yabancılaşmasına, daha sonra da sosyal politikaların üretildiği karar alma süreçlerinden çekilmesine neden olarak, devletin milli hedefler belirlemekten uzak, ortak aidiyet duygularını besleyemeyen kırılgan bir yapıya bürünmesi sonucunu doğurur. Uzun süren güvensizlik ortamının siyasi sistemde oluşturduğu boşluklar, devletin meşruiyetinin sorgulanmasına ve alternatif yönetim sistemlerine yönelimlerin artmasına neden olur. Bu çalışmada, devlete olan güven ile devlet yönetimi arasındaki ilişki incelenerek, Türkiye'deki toplumsal ve kamusal güvenin güçlendirilmesine katkı sağlayacak dinamikler üzerinde durulmaktadır. Güven kavramının ne anlama geldiği açıklanarak, devlet tarafından uygulanan sosyal politikaların devlete olan güven üzerindeki etkileri tespit edildikten sonra, toplumsal güvenin güçlendirilmesi için gerekli olan uygulamalar hakkında öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimler: Devlete Güven, Devlet Politikaları, Meşruiyet, Hukukun Üstünlüğü, Hak ve Özgürlükler

Abstract

Building trust in government is very crucial for the establishment of social order and solidarity with high standards. In societies in which trust in government cannot be built, citizens display condescending attitudes towards the political system. They enter into the spiral of mutual discussions and conflicts with the existing system. This situation triggers the alienation of the citizens from the political system, which lead them to desist from participating in the decision-making process of social policies. As a result, the society becomes a fragile structure that is far from setting national goals and developing a common sense of belonging. The space, which is formed by the political system of prolonged insecurity, makes the citizens question the government's legitimacy and seek an alternative management system. In that regard, this study examined the relationship between the trust in government and the state policies in order to explore the dynamics of social and governmental trust in Turkey. After explaining the concept of trust and analyzing the effects of the implemented social policies, this study makes a discussion and offers suggestions on applications to strengthen the governmental trust.

Key Words: Trust in Government, Public Policies, Legitimacy, Supremacy of Law, Rights and Freedoms

GİRİŞ

Vatandaşlar ile seçilmiş parlamenterler ve devlet yetkilileri arasında güvenin inşa edilmesi, yüksek standartlarda bir kamu yönetimi sisteminin tesisi için hayati önem taşımaktadır. Güvenin tesis edilemediği toplumlarda vatandaşlar, politik sisteme karşı küşümseyici tavırlar seğileyerek, mevcut sistemle karşılıklı tartışma ve çatışma sarmalının içerisine girerler. Bu durum, vatandaşların önce siyasi sisteme karşı yabancılaşmasına, daha sonra da sosyal politikaların üretildiği karar alma süreçlerinden çekilmesine neden olarak, devletin milli hedefler belirlemekten uzak, ortak aidiyet duygularını besleyemeyen kırılgan bir yapıya bürünmesi sonucunu doğurur. Uzun süren güvensizlik ortamının siyasi sistemde oluşturduğu boşluklar, devletin meşruiyetinin sorgulanmasına ve alternatif yönetim sistemlerine yönelimlerin artmasına neden olur. Tarihte, vatandaşlarının veya üyelerinin güvenini katederek yıkılıp gitmiş toplumların örneklerine oldukça sık rastlanılmaktadır.

Vatandaşların devlete olan güveni tam ve kör bir "güven" anlamına gelmemektedir. Etkili ve verimli bir devlet yönetiminde yeri olmayan "devlete mutlak itaat" anlayışını körükleyen bu durum, iktidarın, gücünü vatandaşları baskı altında tutmak amacıyla kullandığı bir devlet sistemine zemin hazırlar (Hook, 1950). Bu nedenle mutlak güven duygusu yerine, devlet politikalarının kamu düzenini korumak ve devamını sağlamak konusundaki yeterliliğini her zaman sorgulayan şüpheli bir güven duygusunun, sağlıklı ve etkili bir kamu yönetimi için gerekli olduğu vurgulanır.

Yapılan araştırmalar, devlete olan güven ile kamu politikaları arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Hetherington, 2005). Kamu düzeninin sağlanması ve korunması adına otoritesi kabul edilen devletin küçülerek hak ve özgürlükler üzerinde kısıtlayıcı müdahalelerde bulunmaması istenirken, aynı zamanda devletten hak ve özgürlükleri genişletecek ve toplumun ihtiyaçlarına adil çözümler bulacak politikalar üretmesi beklenmektedir. Bireyler, bedelini ödedikleri bu faydaların devlet tarafından sağlanamaması üzerine, devlet kurumlarının işleyişini ve yönetenlerin meşruiyetini sorgulamaya başlarlar (Habermas, 1973; Beck, 1992). Nitekim Luhmann (1979), devlete olan güveni siyasi aktörlerin hedeflerine ulaşmalarını sağlayan bir araç olarak tanımlamıştır.

Menfaatlerini arttırma saikiyle hareket eden iktidar sahiplerinin uyguladığı siyaset ve geliştirdiği politikalar, yargı ve denetleme sistemini yok ederek, toplumun ahlaki değerlerinin yozlaştırmakta ve devlete olan güveni zayıflatmaktadır. Bu çalışmada, devlete olan güven ile devlet yönetimi arasındaki ilişki incelenerek, Türkiye'de toplumsal ve kamusal güvenin güçlendirilmesine katkı sağlayacak dinamikler üzerinde durulmaktadır. Güven kavramının ne anlama geldiği açıklanarak, devlet tarafından üretilen ve uygulanan kamu politikaların devlete güven duygusu üzerindeki etkileri tespit edildikten sonra, toplumsal güvenin güçlendirilmesi için gerekli olan uygulamalar hakkında öneriler sunulmaktadır.

Toplumsal Düzen ve Gelişimin Kaynağı: Güven

Bugün demokratik rejimlerde sıklıkla sorulan soru; büyük bir güce sahip olan devleti yönetenler, bu güçlerini kendilerine, ailelerine veya partilerine menfaat sağlamak amacıyla suistimal ederlerse, kime karşı nasıl hak dava edileceğidir (Bentham, 1999). Özellikle siyasi çatışmaların körüklendiği demokratik sistemlerde böyle bir sorunla karşılaşmak hiç de sürpriz olmaz (Braithwaite, 1998; Strompzk, 1999; Thompson, 2004). Siyasi liderlerin motivasyonlarını neye göre belirleyerek, nasıl politikalar geliştirecekleri önceden kesin olarak bilinemez. Bu nedenle "devlete güven" kavramı, üzerinde dikkatle durulması gereken hassas bir konudur.

Güven, kişiler ve kurumlar arasında varolan karmaşık bir durumdur. "Güven" kavramı siyasi ve toplumsal (sosyal) güven olarak iki ayrı konsept olarak incelenebilir. Halkın devlete ve kurumlarına olan güvenini ifade eden siyasi güven, partizan ve ideolojik unsurlar içerir. Devlet

politikalarına olan halk desteği ile yakın ilişki içerisinde olan "devlete güven" kavramı, modernizmin ve demokratik değerlerin ivme kazandığı bu zamanda artan oranda önem kazanmaktadır (Hetherington, 2005). Siyasi güven de rasyonel ve psikolojik güven olarak iki ayrı başlık altında incelenmektedir. Siyasi güvenin temelinde devlet idarecilerinin ve personelinin ahlaki norm ve değerlere olan bağlılıklarını esas alan psikolojik güven vardır. Halk, kendisini yönetenlerin, öncelikle doğruluğu ilke edinmiş, ahlaki yeterlilik düzeyine sahip ve toplumda saygınlığı olan lider kişiler olmasını ister (Warren, 2006). Rasyonel güven ise, daha çok ekonomik göstergeleri ve kamu kurumlarının performansını esas alır (Job, 2005). Bir diğer ifadeyle, rasyonel güven algısı vatandaşların bireysel menfaatlerini koruma ve artırma düşüncelerine dayanırken, psikolojik güven devlet yöneticilerinin ahlaki kalitesi ile ilişkilidir.

Siyasi güven tek başına sağlıklı ve güçlü bir devlet yönetimi için yeterli değildir. Bunun yanında, toplumu oluşturan bireylerin birbirine güvenerek karşılıklı iyi ilişkilerin varolduğu toplumsal dayanışmayı ifade eden "sosyal güven" in tesisi gereklidir. Putnam'ın (2000) toplumun bireyleri arasındaki uyumlu ilişkileri tarif eden sosyal sermaye (social capital) teorisi, sivil toplum faaliyetleri ve sosyal aktivitelerle kurulan sosyal ilişkiler, toplumun bireyleri arasındaki karşılıklı güven hissini doğuran sosyal güvenin tesisi için gerekli olduğunu belirtir. Yüzyüze sosyal ilişkiler, toplumun bireylerinin birbirlerini daha yakından tanımalarına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda topluma sonradan dahil olan grupların da topluma entegrasyonunu hızlandırarak, sosyal uyumun pürüzsüz bir şekilde sürdürülmesini sağlar (Keele, 2004). Toplumsal aktivitelere katılmayan, sosyal ilişkileri zayıf gruplar, kendilerini toplumdan dışlanmış hissederler ve içinde yaşadıkları topluma karşı negatif hisler beslerler.

Aslında sosyal güven ve siyasi güven birbirinden ayrılması zor kavramlardır. Bir taraftan, sosyal sermayenin gelişiminin siyasi katılımı yakından ilişkili olduğu vurgulanırken (Finifter, 1970); diğer taraftan, aşırı siyasi katılımın rekabet hislerini körükleyerek, sosyal güvensizliği beslediği savunulmaktadır (Gamson, 1968; Tarrow, 2000). Brehm ve Rahn (1997), sivil katılımın, endüstrileşmiş, modern toplumlarda, sosyal ve siyasi güvenin gelişmesini sağladığını, ancak gelişmekte olan toplumlarda sivil katılım ile siyasi güven arasında negatif bir etkileşim olduğunu tespit etmişlerdir. Çünkü gelişmekte olan toplumlarda sivil katılım faaliyetleri, genellikle adil ve eşit olmayan devlet uygulamalarını protesto etmek amacıyla düzenlenen kolektif hareketleri kapsamaktadır.

Diğer taraftan "güven", toplumun hangi ortak ahlaki değerleri takip edeceğini bir anlaşma ile belirlenmesi ile oluşan duygu olarak tanımlanarak, devlete olan güvenin toplumsal güven ile doğru orantılı olarak geliştiği vurgulanmıştır (Fukuyama, 1995). Bireylerin birbirine güvendiği toplumlarda, bireylerarası güvenin tesis edilemediği toplumlara göre, devlete olan güven daha güçlü olur. Bu nedenle, kamu politikalarının belirlenmesi ve yönetimi sürecinde halk desteğini kazanmak isteyen devletin öncelikle toplumsal güveni tesis edip koruyacak sosyal, ekonomik ve siyasi prensipleri uygulamaya koyması gerekir.

Dünya'da Devlete Güven

Dünyanın birçok ülkesinde devlete karşı yüksek seviyede bir güven duygusunu görmek oldukça zordur. Dünya genelinde, vatandaşların iktidarı elinde bulunduran seçilmişlere olan güveninin çok düşük olduğu gözlemlenmektedir. Vatandaşların devlete güven oranı genel olarak, Batı Avrupa'da % 35, Merkez ve Doğu Avrupa'da % 27, Kuzey Amerika'da % 40, Afrika'da % 39, Pasifik Asya'da % 35 ve Latin Amerika'da % 31 olduğu tespit edilmiştir (Blind, 2006).

1995 - 2005 yılları arasında Latin Amerika ülkelerinde yapılan bir araştırma, bu ülkelerde vatandaşların kongreye olan güveninin % 25 civarında iken, partilere olan güvenin % 50'ler civarında olduğunu göstermektedir. Genel olarak devlete olan güven ise % 36'dır

(Latinobarometro Raporu, 2005). Bu araştırmadan elde edilen veriler, halkın siyasilere olan güveni ile yolsuzlukla mücadele politikalarının etkinliği arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Hükümet, meclis ve adalet sistemi gibi demokratik kurum ve kuruluşlara en düşük güvenin olduğu dönemlerde, halkın yarısından fazlasının yolsuzlukla mücadelede herhangi bir gelişme olmadığını düşündüğü tespit edilmiştir.

Komunist rejimle yönetilen Avrupa ülkelerinden elde edilen sonuçlar, devlete olan güven ile özgürlük algısı arasındaki önemli bir ilişkiyi ortaya çıkarmıştır (Diamond, 2007). 10 Doğu Avrupa ülkesinde, halkın % 69'u daha önceki komunist rejim yönetimindeki ekonomik sistemden memnuniyetini ifade ederken, mevcut ekonomik sistemden memnuniyet oranı % 57'de kalmıştır. Bununla birlikte devlete olan güven komünizm sonrasında daha da arttığı tespit edilmektedir. Burada göze çarpan tezat durum, halkların ekonomik refah algılarında bir azalma olmasına rağmen, özgürlüklerinin daha fazla arttığını düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Komünist rejimin var olduğu döneme göre, toplumsal organizasyonlara katılma, siyasetle ilgilenme, dini konularla ilgilenme hususlarındaki özgürlüklerin ne ölçüde arttığı sorularına, araştırmaya katılanların ortalama % 63'ü daha fazla arttığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların % 79'u komünizm dönemine göre daha fazla "düşünceyi ifade özgürlüğü" olduğu yönünde görüş belirtirken, % 81'i komünizm dönemine göre toplumsal organizasyonlara katılım konusunda daha fazla özgürlük ortamının var olduğunu belirtmişlerdir. Katılanların % 52'si, devletin, komünist sistemle karşılaştırıldığında, daha fazla insan haklarına saygılı bir tutum izlediğini belirtmiştir.

Doğu Asya ülkelerine bakıldığında, devlete olan güvenin ekonomik gelişme ile de ilişkili olduğu görülmektedir (Diamond, 2007). Doğu Asya'nın en gelişmiş üç ülkesi, Japonya, Güney Kore ve Tayvan'da devlete olan güvenin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Halkın devlete güven oranı Japonya'da % 14, Güney Kore'de % 15 ve Tayvan'da % 23'tür. Bunun yanında, ekonomik açıdan sorunlar yaşayan, Moğolistan (% 61), Tayland (% 59) ve Filipinler (% 44) gibi Doğu Asya ülkelerinde devlete olan güvenin daha yüksek olduğu görülmektedir. Filipinler'de 2001 - 2005 yılları arasında "demokrasinin ülke için en uygun yönetim modeli" olduğunu düşünenlerin oranı % 80'den, % 57'ye düştüğü tespit edilmiştir. Bunun sebebi olarak, o yıllarda iktidarda olan Filipinler Başkanı Gloria Macapagal-Arroyo'nun yolsuzluk raporlarının ve 2004 Başkanlık Seçimleri'nde Seçim Komisyonu Başkanı ile görüşerek, seçim sayımlarını kendi iktidarını garanti edecek şekilde etkilediğine yönelik ses kayıtlarının ortaya çıkması gösterilmektedir.

Nijerya'da da benzer bir durum yaşanmıştır. Mevcut demokratik sisteme olan güven 2000 yılında % 81 iken, 2005 yılında bu oranın % 25'e, devlet başkanına olan güven % 78'den % 26'ya ve parlamentoya olan güven de % 58'den % 23'e düşmüştür. Bu düşüşün başlıca sebebinin, iktidar gücünün suistimal edilmesi, devleti idare eden siyasilerin yolsuzluklara karışması ve 2003 yılındaki seçimlerde yapılan hileler olduğu belirtilmektedir (Diamond, 2007). İktidarı elinde bulunduran elit grupların, birbirleriyle yakın ilişki içerisinde menfaatlerini arttıran ve başvurdukları hukuksuz yolların tespit ve cezalandırılmasını sağlayan mekanizmaları devre dışı bırakan yasal düzenlemeleri yapıp devletin kurumsal yapısını yeniden düzenleyerek, millete hizmet amacıyla kullanılması gereken devlet gücünü suistimal etmeleri, halkın devlete olan güvenini zayıflatmaktadır.

Türkiye'de Devlete Güven

Toplumsal kutuplaşma, cumhuriyet tarihinden itibaren Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisidir; belki de en önemlisidir. Kurtuluş savaşının sona ermesi ve Cumhuriyet'in ilanından sonra, ülkenin içinde bulunduğu karışıklıklar ve dezavantajların sebebi olarak dini algı ve anlayışlar görülmüş ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin laik

temeller üzerine bina edilmesine karar verilmiştir. Bu durum anlaşılabilir olarak kabul edilebilirse de laiklik algısı altında dini kişi ve gruplara karşı yürütülen ötekileştirici politikalar, evrensel olarak en temel insan haklarından olduğu kabul edilen dini özgürlüklerin yaşanmasını Türkiye'de imkansız hale getirmiştir. Bu durum, dinini en saf haliyle yaşamak isteyen bireylerin, kendisine toplumda alan tanımak istemeyen laik kesimlere karşı negatif duygular beslemesine neden olmuş, ötekileştirme faaliyetlerinin artarak devam etmesi sonucunda, dindar kesimler ile laik kesimler arasında derin sosyal uçurumlar oluşturmuştur.

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan bu kutuplaşma süreci, günümüze kadar farklı şekillere bürünerek varlığını devam ettirmiştir. Hukukun üstünlüğü, barış ve insan hakları, eşitlik ve adalet kavramları her zaman dile getirilen kavramlar olsa da, bu kavramların geçerli olduğu bir sosyal ortam bugüne kadar gerçekleştirilememiştir. Bu durumun temel sebebi, farklı görüşleri benimseyen gruplar arası çatışmaların, sosyal, ekonomik ve en önemlisi siyasi hayatı da etkisi altına alarak, toplumsal yaşamı şekillendiren temel unsurlar haline gelmesidir. Bu durum o kadar keskin bir hal almıştır ki, farklı görüşlere sahip aynı ailenin bireyleri aralarındaki akrabalık bağlarını sorgular hale gelmişlerdir. Yani, aynı görüşü paylaşıyor olmak, aynı ailenin üyesi olmaktan daha önemli bir hal almıştır.

Cumhuriyet, halkın kendini yönetenleri seçtiği, demokratik ilke ve esasların geçerli olduğu bir yönetim biçimidir. Demokratik ilke ve esasların geçerli olduğu bir yönetim sisteminin, toplumsal güvenin tesis edilemediği bir ortamda sürdürülebilmesi ise mümkün değildir. Toplumsal dayanışmayı teşvik ederek halkın devlete olan güvenini besleyen toplumsal güven, sosyal sermayenin en önemli unsuru olarak kabul edilmektedir (Inglehart, 1999; Putnam, 1993: 170). Toplumsal güvenin yüksek olduğu toplumlarda, devletlerin daha uzlaşmacı, yolsuzluklardan uzak ve halkın taleplerini karşılayacak politikalar geliştirmekte daha başarılı olduğu tespit edilmiştir (Putnam, 1993). Aynı şekilde, demokratik ilke ve değerlere göre işleyen bir toplumsal sistemde de, toplumsal güvenin daha yüksek olduğu görülür (Newton, 2007).

Faruk Ekmekçi tarafından incelenen 2005 - 2008 yılları arası Dünya Değerler Anketi (World Values Survey) sonuçları, Türkiye'deki toplumsal güven hakkında oldukça dikkat çekici bir sonuca işaret etmektedir: "Araştırmanın yapıldığı 57 ülke arasında genel toplumsal güvenin en düşük olduğu ikinci ülke Türkiye'dir" (Ekmekçi, 2010: 238). Söz konusu anket, Türkiye'de 2007 yılında uygulanmıştır. Ekmekçi, anket sonuçlarına dayanarak bir diğer çarpıcı tespiti daha ortaya koymaktadır:

*"Sizce genelde insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Yoksa başkalarıyla bir ilişki kurarken veya iş yaparken çok dikkatli olmak mı gerekir?" sorusuna "insanların çoğunluğuna güvenilebilir" cevabı verenlerin oranı dünya genelinde ortalama % 25,1 iken Türkiye'de ise sadece % 4,8 idi. Bu oran Trinidad ve Tobago'dakinden (% 3,8) sonra en düşük orandır. Türkiye'ye yakın diğer ülkeler ise Ruanda (% 4,8), Peru (% 6,2) ve Gana (% 8,5)'dir. **Türklerin toplumsal güven seviyesinin daha dün diyebileceğimiz bir zamanda korkunç boyutta bir soykırım yaşamış Ruandalılar ile aynı olması içinde bulunduğumuz zihni durumun patolojik halini ortaya koymaktadır.** (Ekmekçi, 2010: 238)*

Ekmekçi, Türkiye'deki bu toplumsal güven eksikliğini, rakip siyasal düşünceleri kendilerine ve ülkeye tehdit olarak algılayan "niyet siyaseti"nin yürütülmesine bağlamaktadır. Bu anlayışta, diğer düşünce ve görüşler, "emperyalizmin işbirlikçisi", "bölücü", ya da "rejim

¹ Karayipler'de yer alan, **Trinidad ve Tobago** adlı iki farklı adadan oluşan bir ülkedir.

düşmanı" olarak görülür ve iktidara hâkim partinin politika ve uygulamalarını eleştirenler, kötü niyetli vatan hainleri olarak ilan edilir. Bu düşünceler temelinde gelişen siyasal ilişkilerin toplumsal hayata yansımaları, toplumsal kutuplaşmalara yol açmakta ve toplumsal güveni zayıflatmaktadır.

Bu olumsuz niyet siyaseti, devlet yönetiminin demokratik ilke ve esaslar yerine, iktidardaki siyasi partinin ilke ve esaslarına göre yönetildiği "yarı otokratik" bir yapıya bürünmesine neden olur. Kendisinden başka herkesi haksız, benimsemediği her fikri yanlış ve kendisinden kaynaklanmayan her güzelliği çirkin gören bu sistemde, diğer siyasi parti ve gruplarla iletişim ve diyalog kurmak reddedilir. Muhalif görüşlerin sahibi bu grupların devletin sahip olduğu ortak kaynak ve imkanlardan dahi yararlanma hakkı yoktur. Cumhuriyet tarihinden itibaren gelişen ve zaman zaman derin toplumsal çatışmalara neden olan bu "niyet siyaseti"nin mağdurları her dönem değişmekle beraber, iktidarı ele geçiren gruplar bu mağduriyetleri unutarak yeni toplumsal kırılmalara ve mağduriyetlere yol açan uygulamalara imza atmaya devam etmektedirler. Amerika ve Avrupa Birliği gibi medeniyet seviyesini ilerletmiş ülkelerde toplumsal güvenin güçlendirilmesi için uygulanan muhalif grupların da dahil olduğu karma kabineler gibi uygulamalar ise, Türkiye açısından halen hayal olmaktan öteye gidememektedir (Ekmekçi, 2010).

Kendi düşüncelerini benimsemeyen parti ve grupların güçlenmesine tahammül edemeyen bu sistemde, gerektiğinde hukuk dışına çıkmak meşrulaştırılır ve bunun için gerekli yasal düzenlemeler yapılarak, daha sonra sebep olacağı olumsuz sonuçlar düşünülmeden hızla uygulamaya konulur. Belirlenen hedeflere ulaşmak için makyavelist anlayışı hiç çekinmeden uygulamaya konulduğu bu devlet yönetiminde, "devletin ve milletin yüce menfaatleri" kisvesi altında birey, aile, parti ve iktidarın devamını sağlamak için destekleri gerekli görülen taraftarların menfaatlerini arttırmak asıl hedef haline gelir. Bu nedenle, demokratik hak ve özgürlüklerin yüceltilmesi adına, "öteki"nin güçlenmesini engelleyecek plan ve projeler yapmak, hukuku "öteki"leri zayıflatmak, hatta yok etmek amacıyla yeniden düzenleyerek, gerektiğinde hukuk dışı işlemleri uygulayacak kadroları atamak, Türkiye'nin her dönemde farklı versiyonlarına şahit olduğu "ileri demokrasi(?)" örnekleridir. Bu tabloya bakıldığında, Türkiye'deki toplumsal güvenin, halen iç çatışmaların devam ettiği Ruanda'dan sonra neden ikinci en düşük seviyede olduğunu anlamak hiç de zor değildir.

Faruk Ekmekçi (2010) tarafından incelenen Dünya Değerler Anketi sonuçlarına geri dönersek; ankette yer alan "genelde insanların çoğunluğu güvenilirdir" ifadesine katılanların oranı ile "Bu ülkeyi yönetmek açısından parlamentoyla, seçimlerle uğraşmak zorunda kalmayan güçlü bir lidere sahip olmak ne kadar iyi olurdu?" sorusuna "çok iyi" ya da "iyi" şeklinde cevap verenlerin oranı arasında negatif bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır. Yani, toplumsal güven arttıkça güçlü lidere olan talep azalmaktadır. Anketin uygulandığı 55 ülkede "güçlü lider" talebi ortalaması % 38,1 iken, Türkiye'de bu talep % 58,9 gibi yüksek bir seviyeye çıkmaktadır. Bu sonuç, Türkiye'de halkın büyük çoğunluğunun toplumsal güvensizliğin etkisi altında kalarak, "iyi niyetli despotizme" razı olduğunu göstermektedir.

Bu vahim durumun düzeltilebilmesi, ancak dinamik toplumun vereceği meşru tepkilerle mümkün olabilir. Haksızlık ve adaletsizlikler hakkında kamuoyunu bilgilendirme ve çözüm yollarını göstermekle sorumlu STK'lar ve medyanın, haksızlık ve adaletsizliklerin kaynağı olan acımasız iktidar gücünden çekinmeden "kararlı" bir şekilde yasal sınırlar içerisinde görevlerini yapmaya devam etmeleri gerekir. Diğer taraftan, ideoloji ve parti elbiselerini bir kenara bırakmış bağımsız yargı mensuplarının "adaletin tesisi" konusundaki hassasiyetlerini korumaları gerekmektedir. Nitekim, 7 Temmuz 2014 tarihinde, Avrupa Konseyi tarafından Strasbourg'da düzenlenen "Anayasa Mahkemelerine Bireysel Başvurular ve En İyi

Örnekler" konulu konferansa katılan Anayasa Mahkemesi Başkanı Haşim Kılıç, "Kamu gücünü ve imkanlarını kin ve nefretlerinin aracı olarak kullananları sınırlayacak tarafsız ve bağımsız bir yargı gücünün gerekliliğine olan inancımı belirtmek isterim" sözleriyle bu duruma dikkat çekmiştir. Devletin en yüksek yargı kurumunu temsil eden Haşim Kılıç'ın bu sözleri, hukukun dışına çıkarak vatandaşların hak ve özgürlüklerine açık müdahalelerde bulunan iktidar gücünün, ancak yargı tarafından engellenebileceğine vurgu yapmakta ve yargı mensuplarına görevlerinin hassasiyetini bir kez daha hatırlatmaktadır. Bu durum Türkiye’de toplum ve devlet arasındaki güvenin seviyesini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Devlete Güvenin İnşası

Devlete olan güvenin artırılabilmesi için, adil, tutarlı, özgürlükçü ve ilerlemeye yönelik politikaların geliştirilmesinin zorunludur. Devlete güveni kıran en önemli sebeplerden biri olan yolsuzlukları engelleyecek demokratik ilkelere uyumlu bir devlet modeli, parti veya akrabalık bağları gözetilmeden, salt kamu yararı amacı güdülerek ortaya konulacak şeffaf bir yönetim anlayışının benimsenmesi ile mümkündür. Yolsuzluk ve iktidar gücünün kötüye kullanılması halkın güvenine ihanet olarak algılanır ve bu kırılma devlet kurumlarında yapılacak reformlarla düzeltilmezse devlet meşruiyet krizine girer (Habermas, 1991). Böyle bir durumda ilk yapılması gereken devletin kamu hizmeti anlayışını temelden sorgulayarak, devlet görevlilerinin menfaatleri için işleyen kamu kurumlarında yeniden kamu yararı ilkesini hâkim kılacak düzenlemeler yapmasıdır.

Ekmekçi (2010) tarafından Dünya Değerler Anketi verileri üzerinde yapılan analizlerde din, yaş cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim seviyesi ve dindarlık ile toplumsal güven seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle Ekmekçi, Türkiye’deki toplumsal güven sorununun nedenlerinin sosyolojik nedenlerde aranması gerektiğini belirtir. Hardin (1993) tarafından ileri sürülen toplumsal güvenin "öğrenilen" bir kavram olduğu fikrinden yola çıkan Ekmekçi, toplumsal etkileşimin arttırılması yoluyla farklı düşüncelere sahip grupların birbirini tanımalarının sağlanmasıyla, sahip oldukları yanlış yargıların ortadan kaldırılabilceğini savunmaktadır. Özellikle farklı etnik ve kültürlerin bir arada yaşadığı heterojen toplumlarda, farklılıkların tehdit olarak algılanmaması gruplar arası etkileşimlerin sıklığı ile doğru orantılıdır (Uslaner, 2010). Zick ve Küpper (2009) tarafından Avrupa ülkelerinde Müslümanlara yönelik tavırları inceleyen araştırmada, ankete katılanların yarısı Avrupa’da haddinden fazla Müslüman olduğunu düşünürken, en az bir Müslüman arkadaşı olan Avrupalılarda bu oran oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.

Bu tespitler, devlete güvenin inşasının, farklılıkların bir arada varolabildiği şeffaf bir toplumsal yaşamın devlet politikalarıyla korunup destelenmesi ile sağlanabileceğini ortaya koymaktadır. Devletin bu amacına sadık kalması için, sağlıklı işleyen etkili sivil ve kurumsal denetim sisteminin kurulması ve devlet gücünün suistimal edilmesi halinde, sorumluların "hukukun üstünlüğü" ilkesi gereğince yargılandığı bağımsız mahkemelerin varlığı zorunludur.

Devletin Sivil Denetimi

Devlet gücünün kötüye kullanılması gizlilik ve belirsizliğin hâkim olduğu ortamlarda belirir. Bu nedenle, devlet politikaları ve uygulamaları ne kadar şeffaf ve denetime açık olursa, devlet gücünün kötüye kullanılma ihtimali de o ölçüde azalır. Bu nedenle, vatandaşların milli güvenliği sekteye uğratmayacak her alanda, devlet faaliyetleri hakkında bilgi edinme ve sorgulama haklarına sahip olmaları gerekir. Özellikle yolsuzlukla etkin mücadele edilebilmesi, devletin vatandaşlarına bu hakları vererek, finans ve lojistik hareketlerini kamuoyuna açık hale getirebilmesiyle mümkün hale gelir. Bunun nasıl yapılacağı ise bilgi teknolojilerinin hızla geliştiği bu dönemde oldukça kolaydır. Devlet politika ve uygulamaları ilgili kurumların

internet siteleri üzerinden kamuoyu ile paylaşılabilir. Devlet ihaleleri yine internet üzerinden açık teklif verme usulüyle yapılarak, ortaya çıkacak muhtemel şüphelerin önüne geçilmiş olur.

Güven esasına dayalı devlet yönetiminde, vatandaşların aynı zamanda devlet faaliyetlerini eleştirebilmesi ve uygulanacak politikalar konusunda düşüncelerini dile getirebilmesi gerekir. Devlet yetkililerinin vatandaşlar tarafından dile getirilen hususlara uygun politikalar geliştirmeleri devlete olan güveni güçlendirirken, aksi bir durumun varlığı halkın devlet uygulamalarına karşı şüpheli yaklaşmasına ve memnuniyetsizliklerini, mitingler, gösteri yürüyüşleri veya basın açıklamaları yoluyla dile getirmelerine neden olur. Memnuniyetsizliklere neden olan politikaların sürdürülmesi halinde, kamu düzeni tamir edilmesi zor yıkımlara maruz kalabilir. Eşitsizlik ve adaletsizliğin mağduru olan marjinal gruplar, yasal yollardan dile getirdikleri düşüncelerin dikkate alınmaması neticesinde, mağduriyetlerine son vermek için iktidara yönelik yasal sınırların dışına çıkmak gerektiği fikrini benimseyerek, şiddet içeren faaliyetleri ve terörizmi haksızlıkların sebebi olarak gördükleri devlete karşı bir kalkan olarak kullanabilirler.

Adil ve açık seçimler, iktidar gücünü suistimal eden ve yolsuzluklara kapı açan iktidarlardan kurtulmanın en uygun yolu olarak gözüke de; seçimlerle yolsuzlukların kaynağı olan iktidar değiştirilemezse, toplumda kutuplaşma artar ve kamu hizmetlerinin adil, etkin ve istikrarlı olarak yürütülmesi imkansız hale gelir. Toplumun sahip olduğu pozitif değer ve zenginlikler zamanla eriyip gider, vatandaşlar ve devlet arasındaki güven yıkılır ve toplumsal huzur ve refah mumla aranan kavramlar haline gelir. İkinci bölümde anlatılan Filipinler ve Nijerya'da yaşananlar bu durumun açık örnekleridir.

Devletin Kurumlar Aracılığı ile Denetimi

Vatandaşların bilgi edinme, eleştirilerini dile getirme, toplumsal organizasyonlara ve siyasete katılım özgürlüklerine sahip olması, "güçler ayrılığı" ilkesi olarak bilinen, yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden bağımsız olarak işlediği bir sistemin varlığına bağlıdır. Ancak, çoğu zaman yasama ve yürütme erkleri, iktidarı elinde bulunduran parti veya partiler tarafından siyasallaştırılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Devlet idaresine hâkim olan iktidar, kendi menfaatlerini koruyacak yasal düzenlemeleri, yine kendi menfaatleri doğrultusunda karar alacağını bildikleri veya bu konuda farklı yöntemlerle ikna ettikleri yargı üyelerini hassas noktalara atamak suretiyle uygulamaya koyarak, iktidarına karşı olan her düşünce ve teşebbüsü engellemek isteyebilir. Mesleki profesyonelliğin ikinci plana atıldığı, siyasallaşmış yargı ve yasama aktörlerinin hegemonyası altındaki böyle bir sistemde, kamuoyunun güvenini kazanmış bir devlet yönetimi anlayışını tesis etmek, başlamadan bitmiş bir hayal haline gelir.

Bu sorunun farkında olan bazı devletler, iktidar gücünün suistimalini önleme ve yolsuzlukla mücadele görevlerini siyasi partilerin etkisinden uzak anayasa mahkemesi veya özel olarak kurulan yolsuzlukla mücadele, seçim güvenliği veya insan hakları komisyonlarına devretmişlerdir. Devletin en üst kademelerine yapılan atamalar sonrasında, atanmaların görev süresi bitinceye kadar denetlenmesi problemli bir durumdur, hatta bu çoğu zaman mümkün olmaz. Bu denetim mekanizmaları kurulmadan kamuoyunun güvenini kazanmış bir devlet yönetimini kurmak ve devamını sağlamak mümkün değildir. Sorumluluk sahibi mesleki profesyonellerin hassas görevlere atanması çözüm olarak görülebilirse de, belli bir zaman sonra atandığı makamın gücünün ve ihtişamının farkına varan atanmışların sorumluluk hisleri körelir ve sahip olduğu yetkileri kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmak ister (Diamond, 2007). Bu nedenle, üst düzey bürokratları denetleyecek, siyasi partilerin dışında, seçimle gelmiş komisyonların varlığı gerekli görülmektedir.

Türkiye'de, devletin en üst düzeydeki temsilcisi olan ve Devlet Denetleme Kurulu gibi önemli bir kurumu harekete geçirme yetkisi olan Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesinin bu problemleri ortadan kaldıracığı düşünülmüştür. Ancak, Cumhurbaşkanı adaylarının meclis tarafından belirlenmesi prosedürü, Cumhurbaşkanı olacak kişilerin belirli bir siyasi kimliğe sahip olmasını zorunlu kıldığından, tarafsız, adil ve özgürlükleri koruyup destekleyen bir Cumhurbaşkanı olarak toplumun bütün kesimleri tarafından benimsenmesi mümkün olamamaktadır. Bunun yerine, siyasi partilerden bağımsız toplumun bütün kesimlerini kapsayıcı bir Cumhurbaşkanı'nın seçilmesini sağlayacak daha uygun bir yöntem geliştirilmelidir. Burada önemli olan Devletin en üst temsilcisi konumunda olan Cumhurbaşkanı adaylarının siyasi partilerden bağımsız bir konumda olmasının sağlanmasıdır. Böylece herhangi bir siyasi partiye bağlılığı olmayan Cumhurbaşkanı, yetkilerini, kamunun hak ve özgürlüklerini korumak amacıyla tarafsız bir şekilde kullanabilecektir.

Tarafsız, adil, hak ve özgürlüklerin garantisi olacak devlet yönetiminin bugünkü bilinen en iyi modeli, halkın idarecilerini seçmesi ile oluşan demokratik katılım modelidir. Seçim esasına dayalı bu modelin halkın iradesini ve beklentilerini tam olarak yansıtabilmesi ise seçimlerin özgür, tarafsız, adil, şeffaf bir ortamda profesyonelce yapılmasına bağlıdır. Seçimler, seçmen kayıtları, seçmen listelerinin ilanı, seçime girecek parti ve adayların belirlenmesi, seçim kampanyaları kurallarının belirlenmesi, seçim güvenliği, oyların toplanması, sayımı, resmi kayıtlara geçirilme işlemleri, seçim sonuçlarının ilanı, itirazların araştırılması ve sonuca bağlanması gibi bir dizi prosedürü içeren karmaşık bir işlemdir. Halkın iradesini doğru yansıtan sonuçların elde edilebilmesi için bu aşamaların her biri profesyonel ve devamlı bir çalışmayı gerektirir. Bunun yanında, tüm bu seçim aşamalarını yöneten kurumun iktidarın ve diğer siyasal partilerin etkilerinden kurtarılmış, kendisine ait bütçesi olan, özerk bir statüde olması tarafsız, adil ve özgür seçimlerin yapılması için zorunludur. Bu nedenle, seçimleri yöneten kurul ve komisyonların, Anayasa Mahkemeleri veya Meclisin denetimine tabi tutulması gerekir

Hukukun Üstünlüğü

Halkın devlete olan güvensizliği genel olarak, devletin kurumları ve personeliyle halkın beklentilerini karşılamaktan uzak, bürokratik çıkar, kişisel, ailevi veya parti menfaatlerinin peşinde koşan tavır ve uygulamalar sergilemelerinden kaynaklanır. Hukukun üstünlüğü yerine, demokratik norm ve değerlerin işlemediği, yolsuzluk geleneğinin artarak devam ettiği sistemlerde toplumun çıkarları gözardı edilir; politik ve bürokratik çıkarlar kendi "şakşakçı"larını üretir ve zamanı geldiğinde onları da sistemin menfaatleri uğruna harcamaktan geri durmaz (Linz ve Stepan, 1997). Bu nedenle, yazılı hukuk kurallarınının siyasi otoriteden bağımsız mahkemelerce, cinsiyet ayrımcılığı yapılmaksızın ve sosyal, ekonomik ve siyasal statüülere bakılmaksızın her vatandaşa eşit bir şekilde uygulanmasını ifade eden "hukukun üstünlüğü" ilkesi devlete güvenin pekiştirilmesinde en önemli unsurdur.

Hukukun üstünlüğüne dayanan bir devlet yönetim modeli tesis etmek oldukça zahmetli ve sabır isteyen bir misyondur. Bu misyonu yerine getirmek isteyen toplumların öncelikle bu konudaki kararlılıklarını ortaya koyarak yola çıkmaları gerekir. Zira, insan hak ve özgürlüklerinin ve demokratik değerlerin ne pahasına olursa olsun korunması, yeri geldiğinde iktidarı elinde bulunduran güçlerin de hesap vermesini gerektirdiğinden, hukukun üstünlüğü prensibinin emniyet sübabı olan "güçler ayrılığı"nın iktidar gücünü elinde bulunduranlar tarafından tehdit altında bırakılmasına neden olabilir. Hukukun üstünlüğü ilkesini tesis etmekte kararlı olan toplumların, iktidar mağdurlarının ordular oluşturduğu böyle durumlarda dahi mücadelelerini hukuk çerçevesi içerisinde sürdürmek konusunda kararlı olmaları gerekir.

Toplumun her kesiminin haklarını koruyan yasaların tesisi, bu yasaları toplumsal hayatta uygulanmasını garanti altına alan bağımsız mahkemeler, hak ve özgürlüklerin savunuculuğunu yapan STK'lar ve olumlu veya olumsuz devlet pratikleri konusunda halkı doğru bilgilendirme saikiyle hareket eden medya kuruluşlarının varlığı, "hukukun üstünlüğü" ilkesinin sağlam temeller üzerinde bina edilebilmesi için zorunludur. Bu kurumsallaşmanın tamamlandığı, devlet kurumlarının ve görevlilerinin adalet ve hoşgörü anlayışı ile kamuya hizmet ettikleri ve nihayet toplumsal etkileşim ve diyalogun en başta devlet yönetimine talip siyasiler olmak üzere toplumun geneline yayılabildiği bir ülkede, "hukukun üstünlüğü" ilkesinin başarılı bir şekilde tamamlandığından bahsedilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İyi bir devlet yönetimi ve devlete olan güven birbirini besleyen iki kavramdır. Devlet yönetimi ve devlete güven arasındaki bu sıkı ilişkinin sosyal, ekonomik ve siyasi yönlerinin incelenmesi, güven unsurunun devlet yönetimindeki öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır (Hetherington, 2005). Devlet yönetimi, toplumun kendisini, hukuk kuralları koyup uygulayarak, farklılıkların bir arada yaşamasını sağlayacak düzeni sağlamak ve devam ettirmek amacıyla belirli bir şekilde organize etmesini ifade eder. Devlet, sivil toplum ve özel sektör, devlet yönetiminde işbölümünü paylaşan üç aktördür. Devlet, siyasi, ekonomik ve hukuki hayatı düzenler; sivil toplum, siyasi ve sosyal etkileşimi kolaylaştırır; özel sektör ise, iş, mal ve hizmetleri üretir (Blind, 2007). İyi bir devlet yönetimi bu üç fonksiyonun uyumlu bir şekilde çalışması ile elde edilebilir. Diğer bir ifadeyle, iyi bir devlet yönetimi tesis etmek, kaynakların adil ve etkin bir şekilde kullanıldığı, insan hak ve özgürlükleri temelinde şeffaf ve verimli bir kamu idare sisteminin kurulmasına bağlıdır.

İyi bir devlet yönetiminin tesisi için öncelikle toplumsal sorunlara karşı hassas ve dinamik bir sivil toplumun kurulması ve sürekli gelişiminin sağlanması gerekir (Jones, 2006). Birbirlerine güvenmeyen bireylerden oluşan bir toplumda, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmayı tesis edecek sosyal ilişkilerin kurulması mümkün olmaz ve birlik oluşturamayan toplumun bireyleri, kendilerini devlet gücüne karşı koruyacak mekanizmaları oluşturamazlar. Dolayısıyla, vatandaşlar arası güvensizliğin yaygın olduğu toplumlarda, devletin gücü altında hakları ezilen bireylerin devlete olan güveni de düşük olur. Böyle toplumlarda haksızlık ve adaletsizler gün geçtikçe artacak; dayanılmaz eşik sınırı geçildiğinde ise toplumda gruplar arası çatışmalar ve otoriteye karşı isyan başgösterecektir. Bu nedenle, vatandaşlar ile devlet arasında sağlıklı ilişkiler kurulmasına aracılık edecek dinamik bir sivil toplumun varlığı, halkın güvenini kazanmış iyi bir devlet yönetimi için olmazsa olmazdır. Aksi halde sonuç, hak ve özgürlüklerin minimize edildiği askeri darbeler neticesinde toplumsal yıkım olacaktır. Bu durum, Cumhuriyet tarihi boyunca birçok defa Türkiye'de tecrübe edilmiştir.

Sivil toplum için en büyük tehlikenin sosyal, ekonomik ve siyasi gelişmelerin önünü kesen yolsuzluklar olduğu söylenebilir. Zira, sosyal ve ekonomik kaynakların iyi bir yönetimle arttırılarak, tüm vatandaşların istifadesine sunulması beklenirken, bu kaynaklar yolsuzluk çarkları altında israf olup gitmektedir. Yolsuzlukların önlenemediği toplumlarda, varolan kaynaklar bir kısım devlet yetkililerinin kasalarını doldurmakta ve halk fakirleşmektedir.

Yolsuzluklarla mücadelenin en etkin yolu e-devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması suretiyle devlet yönetiminde şeffaflık anlayışının hâkim kılınmasıdır (Redburn ve Buss, 2004; Kalu, 2006). Devletin elindeki teknolojik imkanlar kullanılarak vatandaşların serbest ve açık bir şekilde düşüncelerini internet ortamında paylaşarak devlet politikalarının üretilmesine katkıda bulunmaları sağlanabilir. Aynı şekilde, milli güvenlik konuları dışındaki devlet uygulamaları

internet ortamında vatandaşın bilgisi ve denetimine sunularak, halk desteği ölçülebilir ve bu sayede uygulanması riskli politikalardan vazgeçilebilir. Bu durum aynı zamanda kamu hizmetlerinin ifasındaki hassasiyetleri de arttıracak ve halk desteği merkezli uygulamaların önünü açacaktır. Devlet politikaların halk denetimine açıldığı bu şeffaf yönetim modeli, bugün vatandaş ve devlet arasında karşılıklı yanlış niyet okumalarına son vererek, sağlıklı ilişkilerin kurulmasına zemin hazırlayacak en iyi yönetim modeli olarak sunulmaktadır.

İyi bir devlet yönetiminde sağlıklı bir sosyal yapının tesisi kadar, ekonomik yapının da toplumsal ihtiyaçları karşılayacak şekilde düzenlenmesi de önemlidir. Vatandaşları için yeterli bir devlet yönetim modelinde, açık, verimli ve rekabete dayalı pazar anlayışının geliştirilmesi gerekir (Rondinelli, 2005). Devletlerin, ekonomik faaliyetlerin etkin bir şekilde işlemlerini sağlayacak yapılanmayı ve kredibilite sistemini kurmaları gerekir. Bu sayede, ekonomik gelişmenin önü açılırken, halkın devlete olan güveni de güçlendirilmiş olur. Ancak, sağlıklı bir ekonomik yapının kurulması tek başına yeterli değildir. Bu ekonomik yapılanmanın, eşitlik ve sorumluluk ilkelerine göre işlemlerini sağlayacak, yani adil bir rekabet ortamını garanti altına alacak siyasi ve sosyal politikalarla desteklenmesi gereklidir (Przeworski vd., 1997). Etkin bir sosyal güvenlik ağının kurulması ve toplumun ekonomik ve sosyal açıdan zayıf üyelerinin geliştirilecek proje ve uygulamalarla toplumsal hayata entegre edilmesi, dikkat edilmesi gereken bir diğer husustur.

Devlete güven esasına dayalı iyi bir yönetim modelinin geliştirilmesinin üçüncü boyutu olan siyasi alanda, devlet politikalarının meşruiyet zeminine oturtulması, yani hukuk kuralları dışına çıkılmadan yürütülmesi önem taşımaktadır. Devletin meşruiyeti, vatandaşlarının devlet gücünün yasal yollarla kazanıldığı ve kullanıldığı inancına dayanır (Gilley, 2006). Devlete olan güveni güçlendirmenin yolu, devlet ile vatandaşları arasında güçlü bağların ve iletişimin oluşturulmasından geçer. Bunun birinci şartı, özgür ve adil seçimlerin gerçekleştirilmesidir. Çünkü seçimler, halkın iradesinin devlet yönetimine yansımaları temsil eder.

Hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkelerine dayalı yönetim anlayışı devlete olan güveni güçlendirmenin ikinci şartıdır. Bu sayede vatandaşlar, devlet politikaları hakkında daha fazla bilgi sahibi olur ve devlet yönetimine aktif katılma imkanı bulurlar. Özel ve kamu sektöründeki kaynakların adil bir şekilde dağılımının vatandaşlar tarafından denetlenir hale gelmesiyle, yolsuzluk ve etik dışı davranışlar minimize edilir. Devlet yetkililerinin yolsuzluklara karıştığı ve kendilerini vatandaşlara karşı hesap vermek zorunda hissetmedikleri durumlarda, devlete karşı güvensizlik hisleri hızla yükselir ve toplumsal etik değerler çöküntüye uğrar. Hukuk kurallarının hiçe sayıldığı böyle bir toplumda, vatandaşların birbirine karşı olan güven hisleri de zarar görür (Putnam, 2000). Özellikle kolluk kuvvetlerinin ve mahkemelerin hukuk kurallarının çerçevesi dışına çıkan tavır ve davranışları, sadece devlete olan güveni değil, topluma olan güveni de temelinden sarsar.

Özetle, devlete güven esasına dayalı bir yönetim modeli sosyal, ekonomik ve siyasi alanlarda vatandaşların hak ve özgürlüklerini koruyan ve geliştiren politikaların geliştirilerek uygulamaya konulmasına bağlıdır. İyi bir devlet yönetiminin bu üç boyutlu yapısı incelendiğinde, her boyutun kendi içerisinde gerçekleştirilmesi gereken hususlara dikkat çekilmekle birlikte, bu üç boyutun da birbiriyle bağımlı oldukları, biri olmadan diğerlerini tesis etmenin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, adil ve özgür yapılan seçimler, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerine dayalı bir yönetim anlayışı, bağımsız yargı, hukukun üstünlüğü, dinamik bir sivil toplum yapısı, adil bir rekabet ortamının olduğu ve sosyal politikalarla desteklenen ekonomik yapının var olduğu bir yönetim sistemi kurulmalı ve bu sistemin istikrarını sağlayacak denetim mekanizmaları geliştirilmelidir.

Diğer taraftan, ötekileştirici ve kutuplaştırıcı siyaset anlayışından vazgeçilerek, toplumda herkesi olduğu konumda kabul eden, suç ve şiddetle ilişkilendirilmediği sürece sahip olduğu fikirlerle saygı duyan uzlaşmacı bir siyaset anlayışının geliştirilmesi zorunludur. Zira, liderler üzerinden yapılan olumsuz siyasi ifade ve tanımlamalar, o liderler nezdinde grubun tamamını hedef aldığından, ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı etkiler yaparak, toplumsal güvensizliği arttırmaktadır. Sonuç olarak bu durum, demokratik hak ve özgürlüklere olan inancı zayıflatmakta; devletin meşruiyetinin sürekli sorgulandığı, sorunun değil sadece sorgulayanların değiştiği kısır bir toplum modelini sürekli beslemektedir.

KAYNAKÇA

- Beck, U. (1992). *Risk Society: Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Bentham, J., James M., Blamires C. & Pease-Watkin, C. (Eds.) (1999). *Political Tactics*. Oxford: Clarendon Press.
- Blind, P. K. (2007). *Building Trust in Government in the Twenty-First Century*. 7th Global Forum on Reinventing Government in Vienna, Austria.
- Braithwaite, J. (1998). Institutionalizing Distrust, Enculturating Trust. J. Braithwaite & M. Levi (Eds.), *Trust and Governance* (ss. 343-375). New York: Russell Sage Foundation.
- Brehm, J. & Rahn, W. (1997). Individual Level Evidence for the Causes and Consequences of Social Capital. *American Journal of Political Science*, 41, 3, 999-1023.
- Diamond, L. (2007). *Building Trust in Government by Improving Governance*. 7th Global Forum on Reinventing Government in Vienna, Austria.
- Ekmekçi, F. (2010). Marazi Bir Durum Olarak Türkiye'de Niyet Siyaseti: Türkiye'de Toplumsal Güven Eksikliği ve Bunun Siyasal Sonuçları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7, 2. E: <http://www.insanbilimleri.com>
- Finifter, A.W. (1970). Dimensions of Political Alienation. *American Political Science Review* 64, 2, 389-410.
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York: Free Press.
- Gamson, W.A (1968). *Power and Discontent*. Homewood, Ill.: Dorsey.
- Gilley, B. (2006). The Determinants of State Legitimacy. *International Political Science Review* 27, 1, 47-71.
- Habermas, J. (1973). *Legitimation crisis*. London: Heinemann.
- Hardin, R. (1993). The Street-level Epistemology of Trust. *Politics and Society*, 21, 505-529.
- Hetherington, M. J. (2005). *Why Trust Matters: Declining Political Trust and the Demise of American Liberalism*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, R. (1999). Trust, Well-being and Democracy. M. E. Warren (Ed.), *Democracy and Trust*. New York: Cambridge University Press.
- Job, J. (2005). How is Trust in Government Created? It Begins at Home, but Ends in the Parliament. *Australian Review of Public Affairs*, 6, 1, 1-23.
- Jones, J. M. (2006). Trust in Government: Declining, Near Lows for the Past Decade; Less than Half Express Trust and confidence in Executive Branch. *The Gallup Poll News Service* (26 Eylül 2006). Princeton, New Jersey.
- Latinobarometro Raporu, (2005). *1995-2005, A Decade of Public Opinion*. Erişim: http://www.latinobarometro.org/uploads/media/2005_02.pdf
- Luhmann, N. (1979). *Trust and Power*. Chichester: John Wiley.
- Kalu, K. N. (2006). Citizenship, Administrative Responsibility, and Participation in Governance: One More Look. N. Kakabadse & A. Kakabadse (Eds.), *Governance, Strategy and Policy: Seven Critical Essays* (ss. 73-94). New York: Palgrave.

- Keele, L. (2004). Social Capital, Government Performance, and Dynamics of Trust in Gov. Erişim: <http://www.nuffield.ox.ac.uk/politics/papers/2005/Keele%20MacroTrust.pdf>
- Newton, K. (2007). Social and Political Trust. R. E. Goodin (Ed.), *Oxford Handbook of Political Behavior*. New York: Oxford University Press.
- Przeworski, A., Alvarez M., Cheibub J.A. & Limongi F. What Makes Democracies Endure? L. Diamond vd. (Eds.), *Consolidating the Third Wave Democracies: Themes and Perspectives* (ss. 295-312). Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press,
- Putnam, R. (1993). *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Redburn, F. S. & Buss T. F. (2004). Modernizing Democracy: Citizen Participation in the Information Revolution. A. Farazmand (Ed.), *Sound Governance: Policy and Administrative Innovations* (ss. 155-169). Westport, Conn.: Praeger.
- Rondinelli, D. A. (2003). Promoting National Competitiveness in a Globalizing Economy. D. A. Rondinelli & S. Cheema (Eds.), *Reinventing Government for the Twenty-First Century; State Capacity in a Globalizing Society* (ss. 33-61). Bloomfield, Conn.: Kumarian Press.
- Rothstein, B. & Stolle D. (2003). Social Capital, Impartiality and the Welfare State: An Institutional Approach. M. Hooghe and D. Stolle (Eds.), *Generating Social Capital: Civil Society and Institutions in Comparative Perspective* (ss. 191-210). New York: Palgrave.
- Hook, S. (1950). *Reason, Social Myth, and Democracy*. New York: Humanities.
- Schedler, A. (1999). Conceptualizing Accountability. A. Schedler, L. Diamond ve M. F. Plattner (Eds.), *The Self-Restraining State: Power and Accountability in New Democracies* (ss. 13-28). Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Sztrompcka, P. (1999). *Trust: A Sociological Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tarrow, S. (2000). Mad Cows and Activists: Contentious Politics in the Trilateral Democracies. S. Pharr & R. Putnam (Eds.), *Disaffected Democracies: What is Troubling the Trilateral Democracies?* (ss. 270-289). Princeton: Princeton University Press.
- Thompson, D. F. (2004). *Restoring Responsibility: Ethics in Government, Business and Healthcare*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Uslaner, E. M. (2010). *Trust, Diversity, and Segregation*. Erişim: <http://www.bsos.umd.edu/gvpt/uslaner/uslanertrustdiversitysegregation.pdf>
- Warren, M. E. (2006). Democracy and Deceit. Regulating Appearances of Corruption. *American Journal of Political Science*, 50, 1, 160-174.
- Zick, A. & Küpper B. (2009). *Attitudes Towards the Islam and Muslims in Europe*. Erişim: http://www.civismedia.eu/tv/civis/downloads/Islam_GFE_2009_en.pdf